

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #13

PHILOLOGY,
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Berlin (Берлин)

30.01.2019 - 31.01.2019

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.01.2019) - Warszawa, 2019. - 112 str.

ISBN: 978-83-66030-78-7

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66030-78-7

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

ПРОБЛЕМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТЕКСТАХ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ТЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ Кот Т.О.	7
ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ВУЗАХ Ковальчук Я.В., Сливка Є.Д.	10
THE IMPORTANCE OF ENGLISH IN THE WORK OF A LAWYER Shevtsov O.A.	14
ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ОЗНАКИ Петриця Л.І.	16
КАТЕГОРІЯ КОМІЧНОГО У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВЦІВ Козуб Л. С.	23
СИНТАКСИЧНИЙ ПОВТОР У РОМАНАХ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ Гайденко Ю. О.	27
СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ РОЗУМ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ Хомчак О. Г., Волкова І.В.	30
РОЛЬ ТВОРЧОГО ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ Шиліна Л.І.	33
МЕТАФОРА – НАЙФУНДАМЕНТАЛЬНІША МОВНА ФОРМА МЕНТАЛЬНОСТІ Дудок Р., Висоцька О.	35
ЛІНГВО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІЮВАННЯ МЕТАФОРИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ Висоцька О.	40
DIFFERENT STUDENT GROUPINGS AND SEATING ARRANGEMENTS Ahmedova U. K., Latipova N. K., Matkarimova Sh. J.	44
THE IMPORTANCE OF GRAMMAR IN LANGUAGE TEACHING AND LEARNING Ahmedova U. K., Yuldasheva Ch. O., Xudaybergenova G. Sh.	47

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ РОЗУМ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Хомчак О. Г.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Волкова І.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького

Ключевые слова: концепт, мовна картина світу, когнітивна модель

Key words: concept, linguistic picture of the world, cognitive model

Однією із найхарактерніших ознак теперішнього процесу формування мовної і мовленнєвої культури українського народу є тенденція до поглибленого вивчення лінгвістичних явищ. Особливої уваги заслуговує вчення про концепт. Концепт є об'єктом досліджень когнітивної лінгвістики, яка в свою чергу активно розвивається і накопичує все більше і більше наукових розвідок і праць.

Мета нашої статті – проаналізувати семантичну структуру концепту розум як об'єкту конструювання української мовної картини світу.

Проблема розуму як найвищого інтелектуального рівня психіки, що об'єднує істинне пізнання природи та її чуттєве сприйняття, посідає особливе місце у сучасній лінгвістиці. Вивчення цієї ще не пізної до кінця сутності, на позначення якої вживається відповідне поняття, цікавить також філософів, психологів, фізіологів. Поняття «розум» розглядаємо як таке, що безпосередньо розкриває зміст лінгвокультурологеми розум.

За даними «Етимологічного словника» за ред. О. Мельничука, лексема розум є похідним від *прасл.* умъ (сучасного укр. ум), де виділяється корінь *ц-* (походить від *іє. *ац-*, тобто сприймати органами чуття) і суфікс *-m-* [2, 119]. З точки зору етимології, розум – це загальнослов'янське слово, споріднене до сучасного ум.

Сучасні лексикографічні джерела лексему розум тлумачать як філософське поняття, яке виражає здатність людини мислити: «Розум, у, чол. 1. Здатність людини мислити, відображати і пізнавати об'єктивну дійсність. 2. Те саме, що мислення. 3. розм. Зміст, значення чого-небудь. 4. перен. Людина, група людей, що характеризується високими розумовими, інтелектуальними здібностями [3, 357].

Наші уявлення про розум в українській лінгвокультурі доповнюються інформацією «Словника синонімів української мови» за редакцією А. Бурячка: **розум, ум, глузд, розсуд, інтелект, раціо (книжн.), норів (розм.), мислення, свідомість, розуміння, до-**

цільність, розсудливість, голова [2, 642]. У словнику України on-line знаходимо такі синоніми до лексеми **розум** – **ум, здоровий глузд, глузд, толк розм.** [товк діал.], **мозок розм., голова розм., кебета розм., розсудок розм., розсуд рідше, розуміння рідше, тям розм., тямка розм., застанова діал.**

Відзначимо усталені словосполучення, пов'язані текстотвірними системними зв'язками з ключовим поняттям розум: свій розум, добрий розум, маю розум, навчитися розуму, позбавлений розуму, бідний на розум здобуде розум, розум пізнають, умінням та розумом, візьміть це на розум, робили без розуму, втрачуть розум, вернувся мій розум тощо.

Аналізована лексема має багато похідних: зменшено-пестливі форми: розумок; іменники: ум, безрозумність, зарозумілість, зарозуміння, зрозумілість, зрозуміння, незрозумілість, непорозуміння, нерозум, нерозуміння, нерозумність тощо; прикметники: безрозумний, зарозумілий, зрозумілий, незрозумілий, нерозумний, нерозуміючий, природумілий, розумненький, розуміючий, розумний, розумовий тощо; дієслова: врозумити, врозумляти, зрозуміти, непорозуміти, *порозумітися, порозуміти, порозумішати, розуміти*, розумувати тощо; прислівники: безрозумно, зарозуміло, зарозумно, *зрозуміло, незрозуміло, нерозумно, нерозуміюче, розуміюче, розумно* тощо.

На позначення розуму існує багато фразеологізмів. Наведемо деякі з них: Без розуму ні сокирою рубати,

ні личака в'язати. Голова без розуму, як ліхтарня без свічки. І з сивою бородою не все розум приходить! І сила перед розумом никне! Кожна голова має свій розум. Людей питай, а свій розум май! Не бажай синові багатства, а бажай розуму! Не краса красить, а розум. Не перо пише, а розум. Сила та розум – краса людини.

В українській лінгвокультурі існує усталена традиція вважати розум найвищою та найціннішою складовою і якістю людського пізнання. Народна мудрість твердить: «Хвалять людину за мірою розуму її, а розбещений серцем буде в презирстві» [5, 128]. Підтвердженням цього постулату є паремійний корпус української мови: Розум керує людьми; Розум – цар неба і землі; *Розум – скарб людини; Розум усе здержить, посуне й піднесе* [5, 216]. Залучені паремійні одиниці реалізують універсальну логему «**Розум – найвища цінність**».

Отже, концепт розум є ядром поля ментальності. Він закріпився у національному менталітеті і веде за собою ряд асоціацій, що мають певну закономірність виникнення. Концепт розум співвідноситься із концептами мозок, інтелект, обізнаність, *освіта, знання* тощо. Досліджуваний концепт в українській лінгвокультурі вербалізується ключовими словами-репрезентантами (**розум, ум**, глузд, розсуд, мислення, свідомість, розуміння, доцільність, розсудливість, голова), фраземами-репрезентантами, когнітивними паремійними моделями, які експлікують концепт розум в мові.

У подальших наукових розвідках видається **перспективним** простежити втілення концепту розум у літературно-художньому дискурсі відповідно до запропонованого лінгвокультурологічного контексту.

Література

1. Бабакова О.В., Хомчак О. Г. Словотвірно-когнітивна модель концепту «барвінок» в українській мовній картині світу / Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – С. 23-28.
2. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Редкол. О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1982-1989. – Т. 5.
3. Словник синонімів української мови: у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. – К. : Наук. думка, 1999-2000. – Т. 2 : О-Я. – 2000. – 960 с.
4. Словник української мови: В 11 т. / ред. кол.: акад. АН УРСР І.К. Білодід. – К.: Наук. думка, 1970-1980. – Т. 7. –1970-1980.
5. Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток [упоряд. М.М. Пазяк]. – К.: Наук. Думка, 2001. – 392 с.